

DOĞAL AFETLERDEN KAYNAKLANAN ZARARLAR KAPSAMINDA İDARENİN SORUMLULUK ESASLARI

Doç Dr. Nilay ARAT*

ÖZET

Doğal afetler, 1999 depremi öncesinde “force majeure” (mücbir sebep) ilkesi kapsamında genellikle idarenin sorumluluğunu kaldıran bir sebep olarak kabul görmüştür. 1999 depremi sonrasında bu anlayış git gide değişmiş ve günümüze gelen süreçte doğal afetlerin ağırlıklı olarak idarenin kusurlu sorumluluğu çerçevesinde ele alındığı gözlemlenmiş, ancak bunun yanında sosyal risk ilkesi kapsamında kusursuz sorumluluk esası olarak değerlendirildiği örneklerle de rastlanmıştır.

Doğal afet olayının mücbir sebep teşkil edip etmediğinin ortaya konması, bunun için de söz konusu afetin önlenip önlenemeyeceği belirlemesinin yapılması gerekmektedir. Bir doğal afetin mücbir sebep olarak değerlendirilebilmesi için “öngörülemezlik”, “önlememezlik” ve “dışsalılık” unsurlarını bir arada taşıması gerekmektedir. Mücbir sebep tartışması kapsamında sorumluluğu kaldıran/azaltan sebeplerden olan “beklenmeyen hal” değerlendirmesinin de yapıldığı; bunun yanında, idarenin sorumluluğunun ortaya çıkan zarara etki ettiği ölçüde kabul edilmesi, zararın tamamının idari faaliyetteki objektif özen eksikliğinden kaynaklanmadığı, zararın artmasına neden olduğu durumlarda o ölçüde sorumlu tutulması gerektiği, ya da

* Kadir Has Üniversitesi

zararın zarara uğrayan kişi ya da üçüncü kişilerin etkisi ile artması söz konusu oluyorsa idarenin sorumluluğunun bu oranda kalkması gerekeceği kabul edilmektedir. Tüm bunların yanında, idarenin teknik ve mali gücü oranında bu sorumluluğun muhatabı olabileceği de yapılan tartışmalar arasında yerini almıştır. Ancak, temel hak ve özgürlüklerin en temelinde yer alan “yaşam hakkı” ihlalinin devletin mali olanakları ile sınırlandırılmış bir bakış açısıyla ele alınamayacağı da kabul edilmelidir.

Danıştay ve Askeri Yüksek İdare Mahkemesi kararlarında idarenin doğal afetlerden kaynaklanan sorumluluğuna ilişkin belirlemeler gerek usul hukuku gerekse maddi hukuk kapsamında kümelenmiş; usul hukuku bakımından dava açma süreleri ve idarenin “olumsuz eylemi” ile zarara sebebiyet vermesi çerçevesinde doğrudan eylemden kaynaklanan tam yargı davası açılmasına ilişkin belirlemeler yapılmış; maddi hukuk kapsamında ise afet öncesi idari düzenlemeler ile ruhsat işlemleri ve afet sonrası sorumluluk değerlendirmeleri yapılmıştır.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nin idarenin doğal afetlerden kaynaklanan sorumluluğu bakımından verdiği kararlar çerçevesinde, doğal afet olaylarına karşı önlem almak devletin pozitif yükümlülüğü olarak kabul edilmekte ve yaşam hakkı kapsamında değerlendirmeler yapılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Doğal Afet, İdare, İdarenin Sorumluluğu

RESPONSIBILITY OF THE ADMINISTRATION IN THE CONTEXT OF THE DAMAGES FROM NATURAL DISASTERS

Associate Professor Nilay ARAT*

ABSTRACT

Natural disasters are generally accepted as a reason to remove the responsibility of the administration within the scope of force majeure principle before the 1999 earthquake. After the 1999 earthquake, this understanding has changed and it has been observed that natural disasters have been mostly handled within the framework of the defective responsibility of the administration, but there are also examples where it is considered as the principle of perfect responsibility under the social risk principle.

It is necessary to determine whether the natural disaster situation constitutes a force majeure or not and to determine whether the disaster can be prevented. In order to evaluate a natural disaster as a force majeure, it is necessary to carry the elements of “unpredictability”, “inability” and “externality” together. In the context of force majeure discussion, hal unexpected state of affairs assessment, which is one of the reasons that remove / decrease the responsibility, is also made; as well as acceptance of the responsibility of the administration to the extent that it affects the damages, if the damage is not caused by the lack of objective attention in the administrative activity; It is accepted that the responsibility of the administration will need to be lifted at

* Kadir Has University

this rate. In addition to all these, it is also argued that this may be the interlocutor of this responsibility in the technical and financial power of the administration. However, it should be acknowledged that the is right to life landır violation at the very heart of fundamental rights and freedoms cannot be treated with a limited view of the state's financial means.

In the decisions of the Council of State and the Supreme Administrative Court, determinations regarding the responsibility of the administration arising from natural disasters were clustered under both procedural and material law; in terms of procedural law and the den negative action açıl of the administration; In the scope of material law, pre-disaster administrative arrangements and licensing processes and post-disaster responsibility evaluations were made.

In the framework of the decisions of the European Court of Human Rights in respect of the responsibility of the administration for natural disasters, taking measures against natural disaster events is accepted as the positive obligation of the state and evaluations are made within the scope of the right to life.

Keywords: Natural Disaster, Administration, Responsibility of the Administration